

บันทึกการประชุม
คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
ครั้งที่ ๓๕๓
วันพุธ ที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐
ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓

กรรมการผู้มาประชุม คือ

๑. นายมีชัย ฤชุพันธุ์	ประธานกรรมการ
๒. นายสุพจน์ ไข่มุกด์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายอภิชาติ สุจริตกุล	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายจรูญ สิมเสถียร	โฆษกกรรมการ
๕. นายอุดม รัฐอมฤต	โฆษกกรรมการ
๖. นางกฤษณา สุมาวงศ์	กรรมการ
๗. นางจรี วิจิตรวาทการ	กรรมการ
๘. นายชาติชาย ณ เชียงใหม่	กรรมการ
๙. นายนิติพันธุ์ เชื้อบุญชัย	กรรมการ
๑๐. นายธีรชัย ณ นคร	กรรมการ
๑๑. นายประพันธ์ นัยโกวิท	กรรมการ
๑๒. นายภัทร คำพิทักษ์	กรรมการ
๑๓. นายภูมรัตน์ ทักษาดิพงษ์	กรรมการ
๑๔. พลตรี วีระ โรจน์นาศ	กรรมการ
๑๕. นายศุภชัย ยาวะประภาษ	กรรมการ
๑๖. นายอมร วาณิชวิวัฒน์	กรรมการ
๑๗. นายอัษฎพร จารุจินดา	กรรมการ
๑๘. พลเอก อภิรัฐพร เจริญพานิช	กรรมการ
๑๙. นายปกรณ์ นิลประพันธ์	เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง
๒๐. นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง	เลขานุการกรรมการ คนที่สอง

ผู้เข้าร่วมประชุม คือ

ผู้ช่วยเลขานุการในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๑. นายจันทพันธ์ ทั่งสุขบุตร	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
๒. นายวราห์ เห่งพุ่ม	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

นายนาถ ดวงวิชัย	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานประธานรัฐสภา

ผู้ชำนาญการประจำตัวกรรมการ

๑. นางสุภัทรา เชื้อรอด
๒. นายณัฐ มโนกุลอนันต์

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๑. นายพัชโรดม ลิ้มปิยะธีร	ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมายเทคโนโลยี
๒. นายอภิวัฒน์ คงชาติ	ผู้อำนวยการฝ่ายวิเคราะห์การร่างกฎหมาย
๓. นางสาวกมลกานต์ ศรสวรรณ	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ

เริ่มประชุมเวลา ๑๓.๕๐ นาฬิกา

เมื่อกรรมการมาครบองค์ประชุมแล้ว ประธานกรรมการได้กล่าวเปิดประชุมและดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระการประชุม สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งต่อที่ประชุม

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๒ รับรองบันทึกการประชุม

คณะกรรมการมีมติเลื่อนรับรองบันทึกการประชุม

(บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๐๑ วันจันทร์ ที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๙ ถึงครั้งที่ ๓๕๒ วันจันทร์ ที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐ อยู่ระหว่างการตรวจทานของคณะอนุกรรมการพิจารณาตรวจบันทึกการประชุมและรายงานการประชุม)

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องพิจารณา**พิจารณาแนวทางการจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ**

ก่อนเข้าสู่ระเบียบวาระเรื่องพิจารณา นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการติดตามและรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่า ในการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ที่ประชุมได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการยกร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญจัดทำเอกสารประเด็นความเห็นของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. .... ที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติลงมติให้ความเห็นชอบแล้ว และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. .... ที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อประกอบการพิจารณาในชั้นคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. .... ตามมาตรา ๒๖๗ วรรคห้า ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะอนุกรรมการยกร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้จัดทำเอกสารดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว

นอกจากนี้ พรรคการเมืองและนักการเมืองได้ส่งหนังสือมายังคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้สมาชิกพรรคการเมืองเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง

โดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การให้สมาชิกพรรคการเมืองเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองยังไม่มีมาตรการหรือแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำทุจริตในกระบวนการดังกล่าว

ประธานกรรมการสอบถามว่า คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. .... ที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติลงมติให้ความเห็นชอบแล้ว ให้มีบทลงโทษผู้ที่กระทำการทุจริตการลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองหรือไม่อย่างไร

นายอภิวัฒน์ คงชาติรี อนุกรรมการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอให้มีมาตรการลงโทษผู้ที่กระทำการทุจริตการลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้ในร่างมาตรา ๕๑/๒ และร่างมาตรา ๑๑๒/๒ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีหรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นด้วย

อนึ่ง ประธานกรรมการหารือที่ประชุมว่า สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ส่งความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินกลับมายังคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแล้ว จึงควรเชิญคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน มาประชุมร่วมกับคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งที่ประชุมเห็นควรให้ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญมีหนังสือเชิญคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมาประชุมร่วมกับคณะกรรมการในวันจันทร์ ที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐ และเชิญผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินมาร่วมประชุมกับคณะกรรมการในวันอังคาร ที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐

จากนั้น ที่ประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... โดยเริ่มตั้งแต่ส่วนที่ ๒ การยื่นคำร้องและการยื่นหนังสือขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย เป็นต้นไป สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ส่วนที่ ๒ การยื่นคำร้องและการยื่นหนังสือขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย

“ส่วนที่ ๒

การยื่นคำร้องและการยื่นหนังสือ

ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย”

ประเด็นพิจารณา

- ไม่มี -

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติเห็นชอบชื่อส่วนที่ ๒ การยื่นคำร้องและการยื่นหนังสือขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๔๐

“มาตรา ๔๐ ผู้ที่จะขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ จะต้องเป็นบุคคล คณะบุคคล หรือองค์กรตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

การขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ ให้กระทำเป็นคำร้องตามแบบที่กำหนดในข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ เว้นแต่บุคคล คณะบุคคล หรือองค์กรดังต่อไปนี้ ให้จัดทำคำร้องเป็นหนังสือ

- (๑) รัฐสภา
- (๒) สภาผู้แทนราษฎร
- (๓) วุฒิสภา
- (๔) คณะรัฐมนตรี
- (๕) คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- (๖) ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- (๗) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- (๘) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- (๙) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- (๑๐) นายกรัฐมนตรี
- (๑๑) ศาลยุติธรรม
- (๑๒) ศาลปกครอง
- (๑๓) ศาลทหาร
- (๑๔) ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- (๑๕) บุคคลอื่นตามข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ”

ประเด็นการพิจารณา

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง เลขาธิการกรรมการ คนที่สอง ในฐานะประธานอนุกรรมการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า คณะอนุกรรมการได้จัดทำตารางเปรียบเทียบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... ที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... ที่เสนอโดยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อเสนอให้ที่ประชุมพิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... ทั้งสองฉบับมีข้อแตกต่างกันอย่างไร

นายอภิวัฒน์ คงชาติรี อนุกรรมการยกร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า เนื้อหาส่วนที่เป็นเงื่อนไขในการพิจารณาคำร้องหรือหนังสือที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามร่างมาตรา ๗ จะนำไปกำหนดไว้ตั้งแต่ร่างมาตรา ๔๑ เป็นต้นไป

ประธานกรรมการสอบถามว่า คณะกรรมการได้ส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... ที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ให้กับสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญแล้วหรือไม่ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีข้อทักท้วงเกี่ยวกับเนื้อหาในส่วนการยื่นคำร้องและการยื่นหนังสือขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยอย่างไร

นายอภิวัฒน์ คงชาติรี อนุกรรมการยกร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า คณะกรรมการยังไม่ได้ส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... ส่วนที่ ๒ การยื่นคำร้องและการยื่นหนังสือขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย ให้กับสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจาก

ที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญมีความเห็นว่าควรนำเนื้อหาในส่วนนี้มาเสนอให้ที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาก่อนที่จะส่งให้กับสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญต่อไป

ประธานกรรมการกล่าวว่า ความในร่างมาตรา ๔๐ มีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากบางองค์กรอาจไม่ใช่คู่กรณีที่จะต้องยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย เช่น กรณีที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญส่งร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำเสร็จแล้วให้กับศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา ซึ่งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญไม่มีฐานะเป็นคู่กรณีจึงไม่จำเป็นต้องยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย แต่สามารถทำหนังสือส่งร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำเสร็จแล้วให้กับศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ มอบหมายให้คณะอนุกรรมการตรวจสอบว่าแต่ละองค์กรตามร่างมาตรา ๔๐ มีองค์กรใดบ้างที่สามารถเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยไม่ต้องทำเป็นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

นายอภิวัฒน์ คงชาติ อนุกรรมการยกร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า รัฐสภาสามารถเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๐ (๒) ของรัฐธรรมนูญ ได้โดยไม่ต้องทำเป็นคำร้อง

ประธานกรรมการกล่าวว่า คณะอนุกรรมการควรพิจารณาศึกษาว่า รัฐธรรมนูญได้กำหนดบังคับให้มีการส่งเรื่องใดบ้างให้กับศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย และเมื่อองค์กรที่รับผิดชอบทำหนังสือส่งเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องรับเรื่องนั้นไว้พิจารณา แต่หากเป็นเรื่องที่มีข้อโต้แย้ง เช่น กรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งร้องขอให้การเลือกตั้งเป็นโมฆะ หรือร้องขอให้บุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพ้นจากตำแหน่ง ศาลรัฐธรรมนูญก็มีอำนาจพิจารณาได้ว่าควรรับหรือไม่รับเรื่องที่มีข้อโต้แย้งไว้พิจารณาหรือไม่ ส่วนเนื้อหาส่วนที่ ๒ การยื่นคำร้องและการยื่นหนังสือขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ที่กำหนดให้มีทั้งการยื่นคำร้องและการยื่นหนังสือขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าหากเป็นการยื่นคำร้อง ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาว่าจะรับหรือไม่รับคำร้องนั้นไว้พิจารณาหรือไม่ แต่หากเป็นการยื่นหนังสือขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ศาลจะต้องรับหนังสือนั้นไว้พิจารณาวินิจฉัย เช่น กรณีที่นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามมาตรา ๑๔๘ (๒) ของรัฐธรรมนูญ เมื่อนายกรัฐมนตรีมีความเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติมีข้อขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรีสามารถส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยได้ ซึ่งในกรณีนี้ศาลรัฐธรรมนูญต้องรับความเห็นของนายกรัฐมนตรีไว้พิจารณาวินิจฉัย

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง เลขานุการกรรมการ คนที่สอง ในฐานะประธานอนุกรรมการยกร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า อาจแก้ไขความในร่างมาตรา ๗ โดยแยกประเภทของคดีใดบ้างที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องรับพิจารณาวินิจฉัย

ประธานกรรมการกล่าวว่า ร่างมาตรา ๗ (๑) กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือร่างกฎหมาย ซึ่งอาจมีประชาชนจำนวนมากที่ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามร่างมาตรา ๗ (๑) ด้วย จึงควรกำหนดให้ประชาชนต้องทำเป็นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย โดยหลักการหากเป็นเรื่องที่ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่จะต้องรับพิจารณาวินิจฉัยแล้ว องค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถยื่นหนังสือส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้โดยไม่ต้องทำเป็นคำร้อง

นายอัชพร จารุจินดา กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการยกร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ กำหนดให้ศาลมีอำนาจส่งความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่ามีบทบัญญัติกฎหมายต้องด้วยมาตรา ๕ ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งในกรณีนี้ศาลอาจไม่ต้องทำเป็นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย แต่ความในมาตรา ๒๑๒ วรรคสอง

ของรัฐธรรมนูญ กำหนดว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจไม่รับเรื่องตามมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ที่ศาลส่งมาให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยก็ได้ ซึ่งหมายความว่าแม้ว่าจะเป็นกรณีที่ไม่ต้องทำเป็นคำร้อง ศาลรัฐธรรมนูญก็มีอำนาจที่จะไม่รับพิจารณาได้เช่นกัน

ประธานกรรมการกล่าวว่า มาตรา ๒๑๒ ของรัฐธรรมนูญ เป็นกรณีที่มีคู่กรณีโต้แย้งว่ามีบทบัญญัติกฎหมายต้องด้วยมาตรา ๕ ของรัฐธรรมนูญ ศาลจึงเป็นเพียงผู้ที่ทำหน้าที่ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจที่จะไม่รับพิจารณาได้

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง ในฐานะประธานอนุกรรมการพิจารณาศึกษา หลักการร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... กล่าวว่า ความในร่างมาตรา ๔๐ (๔) กำหนดให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยไว้แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องกำหนดความใน (๑๐) ไว้ในร่างมาตรา ๔๐

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง เลขานุการกรรมการ คนที่สอง ในฐานะประธานอนุกรรมการยกร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า ความใน (๑๐) กำหนดให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๑๔๘ ของรัฐธรรมนูญ ส่วนความใน (๔) กำหนดให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๒๑๐ (๒) ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรีหรือองค์การอิสระ

ประธานกรรมการกล่าวว่า คณะอนุกรรมการควรปรับปรุงเนื้อหาของร่างมาตรา ๔๐ ในลักษณะว่า หากมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญกำหนดให้มีการส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยแล้ว องค์กรที่รับผิดชอบสามารถยื่นหนังสือขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้และศาลรัฐธรรมนูญต้องรับเรื่องนั้นไว้พิจารณาวินิจฉัย

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง เลขานุการกรรมการ คนที่สอง ในฐานะประธานอนุกรรมการยกร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า ความในร่างมาตรา ๗ ได้กำหนดหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญไว้แล้ว จึงทำให้การปรับปรุงความในร่างมาตรา ๔๐ ให้มีความเชื่อมโยงกับร่างมาตรา ๗ กระทำได้ยาก

ประธานกรรมการมอบหมายให้คณะอนุกรรมการปรับปรุงความในร่างมาตรา ๔๐ แล้วนำเสนอที่ประชุมพิจารณาอีกครั้ง

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติรื้อการพิจารณาร่างมาตรา ๔๐

มาตรา ๔๑

“มาตรา ๔๑ คำร้องหรือหนังสือที่ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๗ ต้องใช้ถ้อยคำสุภาพ และอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ยื่นคำร้องหรือหนังสือ แล้วแต่กรณี
- (๒) ระบุเรื่องหรือการกระทำทั้งหลายอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ พร้อมทั้งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง
- (๓) ระบุเลขมาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุหรือการกระทำในคำร้องหรือหนังสือ
- (๔) คำขอของผู้ร้องหรือผู้ยื่นหนังสือ แล้วแต่กรณี

(๕) ลงลายมือชื่อหรือผู้ยื่นหนังสือ แล้วแต่กรณี แต่ในกรณีที่เป็นการยื่นคำร้องแทนผู้อื่นต้องแนบใบมอบฉันทะให้ทำการดังกล่าวมาด้วย

(๖) รายการอื่นที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ การยื่นคำร้องหรือหนังสือตามวรรคหนึ่ง ให้คู่กรณีจัดทำสำเนายื่นต่อศาลด้วย แบบคำร้องตามวรรคหนึ่ง และจำนวนสำเนาคำร้องหรือหนังสือตามวรรคสองให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

คำร้องหรือหนังสือขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยใดมีรายการไม่ครบถ้วนตามวรรคหนึ่งหรือไม่ชัดเจนหรือไม่อาจเข้าใจได้ ให้สำนักงานให้คำแนะนำแก่ผู้ร้องหรือผู้ยื่นหนังสือ เพื่อดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องหรือหนังสือนั้นให้ถูกต้อง”

ประเด็นการพิจารณา

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง เลขาธิการกรรมการ คนที่สอง ในฐานะประธานอนุกรรมการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า คณะอนุกรรมการได้ปรับปรุงความในร่างมาตรา ๔๑ โดยเพิ่มเติมเนื้อหาในส่วนที่เป็นการยื่นหนังสือขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเพื่อให้สอดคล้องกับร่างมาตรา ๔๐

ประธานกรรมการกล่าวว่า ควรนำเรื่องการยื่นหนังสือขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยไปกำหนดเป็นร่างมาตราใหม่ และเสนอเพิ่มความเป็นร่างมาตรา ๔๐/๑ ดังนี้

“มาตรา ๔๐/๑ หนังสือที่ส่งเรื่องให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย ให้ทำตามแบบหนังสือราชการ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดแห่งปัญหาและประเด็นที่จะขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย”

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า อาจนำความในร่างมาตรา ๔๑ (๒) และ (๓) มากำหนดไว้ในร่างมาตรา ๔๐/๑ ด้วย

- ควรคงความในร่างมาตรา ๔๑ ไว้ตามเดิม และเพิ่มความเป็นร่างมาตราใหม่ในลักษณะว่าศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยในเรื่องใดบ้าง

ประธานกรรมการกล่าวว่า ความในร่างมาตรา ๔๑ จะทำให้ประชาชนทั่วไปสามารถยื่นหนังสือร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้เช่นกันซึ่งอาจมีการทำหนังสือหลายรูปแบบเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย จึงควรกำหนดให้ประชาชนต้องทำเป็นคำร้องเพื่อให้เป็นรูปแบบเดียวกัน ส่วนความในวรรคสามใช้รูปแบบเหมือนกับศาลปกครอง โดยกำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ร้องในการแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องซึ่งจะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถยกเหตุที่คำร้องมีเนื้อหาไม่ครบถ้วนมาเป็นเหตุผลในการยกคำร้องได้ ทั้งนี้ เสนอแก้ไขความในร่างมาตรา ๔๐/๑ ที่เสนอเพิ่มขึ้นใหม่เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๐/๑ หนังสือที่ส่งเรื่องให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย ให้ทำตามแบบหนังสือราชการ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดแห่งปัญหาและประเด็นที่จะขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยพร้อมทั้ง ระบุเลขมาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง”

นอกจากนี้ เสนอแก้ไขความในร่างมาตรา ๔๑ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๑ คำร้องหรือหนังสือที่ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๗ ต้องใช้ถ้อยคำสุภาพ และอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ยื่นคำร้องหรือหนังสือ แล้วแต่กรณี

(๒) ระบุเรื่องหรือการกระทำทั้งหลายอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ พร้อมทั้งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง

(๓) ระบุเลขมาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุหรือการกระทำในคำร้อง **หรือ หนังสือ**

(๔) คำขอของผู้ร้อง **หรือ ผู้ยื่นหนังสือ แล้วแต่กรณี**

(๕) ลงลายมือชื่อ **หรือ ผู้ยื่นหนังสือ แล้วแต่กรณี** แต่ในกรณีที่เป็นการยื่นคำร้องแทนผู้อื่นต้องแนบใบมอบฉันทะให้ทำการดังกล่าวมาด้วย

(๖) รายการอื่นที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

การยื่นคำร้อง **หรือ หนังสือ** ตามวรรคหนึ่ง ให้คู่กรณีจัดทำสำเนายื่นต่อศาลด้วย

แบบคำร้องตามวรรคหนึ่ง และจำนวนสำเนาคำร้อง **หรือ หนังสือ** ตามวรรคสองให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

คำร้อง **หรือ หนังสือ** ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย ใด มีรายการไม่ครบถ้วนตามวรรคหนึ่งหรือไม่ชัดเจนหรือไม่อาจเข้าใจได้ ให้สำนักงานให้คำแนะนำแก่ผู้ร้อง **หรือ ผู้ยื่นหนังสือ** เพื่อดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมคำร้อง **หรือ หนังสือ** นั้นให้ถูกต้อง”

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติ ดังนี้

๑. แก้ไขร่างมาตรา ๔๑ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๑ คำร้อง **หรือ หนังสือ** ที่ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๗ ต้องใช้ถ้อยคำสุภาพและอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ยื่นคำร้อง **หรือ หนังสือ** แล้วแต่กรณี

(๒) ระบุเรื่องหรือการกระทำทั้งหลายอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ พร้อมทั้งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง

(๓) ระบุเลขมาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุหรือการกระทำในคำร้อง **หรือ หนังสือ**

(๔) คำขอของผู้ร้อง **หรือ ผู้ยื่นหนังสือ แล้วแต่กรณี**

(๕) ลงลายมือชื่อ **หรือ ผู้ยื่นหนังสือ แล้วแต่กรณี** แต่ในกรณีที่เป็นการยื่นคำร้องแทนผู้อื่นต้องแนบใบมอบฉันทะให้ทำการดังกล่าวมาด้วย

(๖) รายการอื่นที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

การยื่นคำร้อง **หรือ หนังสือ** ตามวรรคหนึ่ง ให้คู่กรณีจัดทำสำเนายื่นต่อศาลด้วย

แบบคำร้องตามวรรคหนึ่ง และจำนวนสำเนาคำร้อง **หรือ หนังสือ** ตามวรรคสองให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

คำร้อง **หรือ หนังสือ** ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย ใด มีรายการไม่ครบถ้วนตามวรรคหนึ่งหรือไม่ชัดเจนหรือไม่อาจเข้าใจได้ ให้สำนักงานให้คำแนะนำแก่ผู้ร้อง **หรือ ผู้ยื่นหนังสือ** เพื่อดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมคำร้อง **หรือ หนังสือ** นั้นให้ถูกต้อง”

๒. เพิ่มความเป็นร่างมาตรา ๔๐/๑ ดังนี้

“มาตรา ๔๐/๑ หนังสือที่ส่งเรื่องให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย ให้ทำตามแบบหนังสือราชการ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดแห่งปัญหาและประเด็นที่จะขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย พร้อมทั้งระบุเลขมาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง”

มาตรา ๔๒

“มาตรา ๔๒ การยื่นขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ (๒) ต้องเป็นปัญหาซึ่งเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของผู้ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย และปัญหานั้นต้องเกิดขึ้นแล้วและยังคงดำเนินอยู่ หรือมีกรณีเป็นที่สงสัยซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ขอให้ศาลวินิจฉัย”

ประเด็นการพิจารณา

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง เลขาธิการกรรมการ คนที่สอง ในฐานะประธานอนุกรรมการยกร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งแจ้งว่า ร่างมาตรา ๔๒ เป็นไปตามมาตรา ๒๑๐ (๒) ของรัฐธรรมนูญ โดยคณะอนุกรรมการได้ปรับปรุงเนื้อหาโดยเพิ่มเงื่อนไขเกี่ยวกับการยื่นขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ (๒) ว่าจะต้องเป็นปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของผู้ขอและเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วและยังคงดำเนินอยู่ หรือมีกรณีเป็นที่สงสัยซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ขอ

นายอภิวัฒน์ คงชาติรี อนุกรรมการยกร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งแจ้งเพิ่มเติมว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีความเห็นว่า การยื่นขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ (๒) ควรเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของผู้ขอที่เกิดขึ้นแล้ว ส่วนองค์กรใดจะเป็นผู้ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีได้ ควรให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาเป็นรายกรณีตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

ประธานกรรมการสอบถามว่า คณะอนุกรรมการเป็นผู้ปรับปรุงเนื้อหาของร่างมาตรา ๔๒ โดยเพิ่มความว่า “หรือมีกรณีเป็นที่สงสัยซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ขอให้ศาลวินิจฉัย” ใช่หรือไม่

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง เลขาธิการกรรมการ คนที่สอง ในฐานะประธานอนุกรรมการยกร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งแจ้งว่า ความว่า “หรือมีกรณีเป็นที่สงสัยซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ขอให้ศาลวินิจฉัย” กำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้ขอมีอำนาจเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญในกรณีที่มีข้อสงสัยซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ขอ

ประธานกรรมการกล่าวว่า หากกำหนดให้ผู้ขอสามารถเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญในกรณีที่มีข้อสงสัยซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ขอแล้ว จะเป็นภาระแก่ศาลรัฐธรรมนูญและหากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับข้อสงสัยของผู้ขอเป็นประการใดก็จะมีผลผูกพันทุกองค์กรด้วย จึงเสนอแก้ไขความในร่างมาตรา ๔๒ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๒ การยื่นขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗(๒) ต้องเป็นปัญหาซึ่งเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของผู้ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย และปัญหานั้นต้องเกิดขึ้นแล้ว **และยังดำรงเนิ่นชอยู่ หรือมีกรณีเป็นที่สงสัยซึ่งส่งผลต่อทวรปฏิบัติหน้าที่ของผู้ขอให้ศาลวินิจฉัย**”

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติแก้ไขร่างมาตรา ๔๒ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๒ การยื่นขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ (๒) ต้องเป็นปัญหาซึ่งเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของผู้ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย และปัญหานั้นต้องเกิดขึ้นแล้ว **และยังดำรงเนิ่นชอยู่ หรือมีกรณีเป็นที่สงสัยซึ่งส่งผลต่อทวรปฏิบัติหน้าที่ของผู้ขอให้ศาลวินิจฉัย**”

มาตรา ๔๓

“มาตรา ๔๓ การขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ (๑๑) บุคคลนั้นต้องเป็นบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรง โดยต้องยื่นต่อศาลภายในหกเดือนนับแต่วันที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น และการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงดำเนินอยู่

การใช้สิทธิตามวรรคหนึ่ง จะต้องเป็นกรณีที่ไม่มีความหมายกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการใช้สิทธิเพื่อเยียวยาไว้โดยเฉพาะหรือบุคคลนั้นไม่อาจใช้สิทธิเพื่อเยียวยาโดยวิธีการอื่นได้

การกระทำที่บุคคลจะใช้สิทธิตามวรรคหนึ่ง ต้องมิใช่เรื่องหนึ่งเรื่องใด ดังต่อไปนี้

(๑) การกระทำที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาล

(๒) การกระทำในทางนโยบายของรัฐบาล

(๓) การกระทำในทางนิติบัญญัติของฝ่ายนิติบัญญัติ

(๔) การกระทำในทางตุลาการของศาลตามหมวด ๑๐ และหมวด ๑๑ ของรัฐธรรมนูญ

(๕) การกระทำของคณะกรรมการตามมาตรา ๑๙๒ ของรัฐธรรมนูญ

(๖) การกระทำของบุคคลตามมาตรา ๔๙ ของรัฐธรรมนูญ

(๗) การกระทำซึ่งเป็นการใช้อำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญขององค์กรอิสระหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

(๘) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยข้าราชการฝ่ายตุลาการ รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร”

ประเด็นการพิจารณา

ประธานกรรมการสอบถามว่า ความในวรรคหนึ่ง มีที่มาอย่างไร และเห็นว่า ความว่า “และการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงดำเนินอยู่” อาจทำให้มีผู้ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพเป็นจำนวนมาก

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง เลขาธิการกรรมการ คนที่สอง ในฐานะประธานอนุกรรมการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า คณะอนุกรรมการได้นำข้อสังเกตและความเห็นของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมาพิจารณาปรับปรุงเป็นความในวรรคหนึ่ง ส่วนความว่า “และการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงดำเนินอยู่” กำหนดขึ้นเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเฉพาะการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นซึ่งยังคงดำเนินอยู่ โดยให้ศาลรัฐธรรมนูญออกคำสั่งระงับและแก้ไขการกระทำที่เป็นละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง ในฐานะประธานอนุกรรมการพิจารณาศึกษาหลักการร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... กล่าวว่า ความในร่างมาตรา ๔๓ ควรกำหนดให้ชัดเจนว่าการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพในลักษณะใดที่จะต้องนำไปฟ้องร้องต่อศาลปกครอง และการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพในลักษณะใดที่สามารถขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการนำการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่มีลักษณะเดียวกันไปฟ้องร้องต่อศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญ

ประธานกรรมการกล่าวว่า เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้หน่วยงานราชการใดหยุดการกระทำที่เป็น การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพแล้ว หากศาลรัฐธรรมนูญยังไม่มีคำวินิจฉัยที่ชัดเจนว่าการกระทำนั้นเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ ก็อาจขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้หน่วยงานราชการหยุดการกระทำที่มีลักษณะเดียวกัน ดังนั้น จึงควรกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ชัดเจนว่าการกระทำตามข้อให้

วินิจฉัยเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือไม่ เพื่อนำไปเป็นบรรทัดฐานว่าการกระทำใดบ้างที่เป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ

ที่ประชุมสอบถามและแสดงความเห็น ดังนี้

- มีกรรมการสอบถามว่า กรณีบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ และมีการกำหนดว่าสิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นจะยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้หรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า ต้องพิจารณาตามที่กฎหมายนั้นบัญญัติว่าได้มีการกำหนดเงื่อนไขเกินไปกว่าที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้หรือไม่ เนื่องจากบางกรณีรัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดเงื่อนไขใดไว้ ทำให้เงื่อนไขการใช้สิทธิเสรีภาพนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ กำหนดหลักการว่าการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลในกรณีที่รัฐธรรมนูญมีบัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ นอกจากนี้ การกำหนดว่าการขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีที่บุคคลนั้นถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ ต้องเป็นกรณีที่การกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงดำเนินอยู่ จะทำให้การขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยกรณีมีการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้กระทำไม่ได้

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง เลขาธิการกรรมการ คนที่สอง ในฐานะประธานอนุกรรมการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ เป็นการวินิจฉัยว่าบทบัญญัติที่เป็นฐานแห่งการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ แต่ในมาตรา ๒๑๓ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เป็นการวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งเป็นกรณีที่มีการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ โดยที่บทบัญญัติที่เป็นฐานแห่งการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอาจไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญก็ได้ ดังนั้น การจะวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามความในร่างมาตรา ๔๓ ของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่ การกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นจะต้องยังคงดำเนินอยู่ เพื่อให้ศาลสามารถสั่งระงับหรือยับยั้งการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพได้

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า มาตรา ๒๑๓ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งเป็นถ้อยคำที่มีความหมายกว้างกว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ที่กำหนดเฉพาะกรณีที่บทบัญญัติของกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเท่านั้น จึงจะร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยได้ ทำให้คดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญมีจำนวนไม่มาก

- ศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มมีคำวินิจฉัยกรณีผู้ยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติลงมติให้ความเห็นชอบแล้ว ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า “ตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องเป็นกรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่ากระบวนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หรือไม่ อันเป็นกรณีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติแล้ว ซึ่งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๑๔๘ ประกอบมาตรา ๒๖๓ ได้บัญญัติกระบวนการร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว โดยกำหนดให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เสนอความเห็นดังกล่าวต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย หรือให้นายกรัฐมนตรีส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวโดยอาศัยช่องทางตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ ได้ และเมื่อมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยแล้ว คำร้องคำขออื่นย่อมเป็นอันตกไปจากสาเหตุดังกล่าวจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย” ทั้งนี้ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญยืนยันเจตนารมณ์มาโดยตลอดว่าประสงค์จะให้ประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้สามารถยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ง่ายขึ้น แต่จากบทบัญญัติในร่างมาตรา ๔๓ นี้ อาจเป็นการปิดช่องทางที่ประชาชนจะยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ ดังนั้น ควรมีการจัดสัมมนารับฟังความคิดเห็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นดังกล่าว เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญต่อไป

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง เลขาธิการกรรมการ คนที่สอง ในฐานะประธานอนุกรรมการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า การบัญญัติกฎหมายตามความในมาตรา ๒๑๓ ของรัฐธรรมนูญ ต้องพิจารณาให้รอบคอบ เนื่องจากหากบัญญัติเปิดช่องมากเกินไปจะทำให้คดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญจำนวนมาก ขณะเดียวกันหากบัญญัติเงื่อนไขการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญมากเกินไปก็จะเป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนและไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของมาตรา ๒๑๓ ของรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ การยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่ามีการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ต้องไม่กระทบต่อการบริหารราชการแผ่นดินและการดำเนินการตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญด้วย

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า มืองค์กรเอ็นจีโอรายงานต่อองค์การสหประชาชาติ (UN) ว่าในปัจจุบันยังมีการละเมิดสิทธิสตรีจำนวนมากในประเทศไทย โดยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการขลิบอวัยวะเพศของเพศหญิงตั้งแต่แรกเกิด หรือกรณีการห้ามผู้หญิงคลอลูกในโรงพยาบาล เพราะไม่ต้องการให้บุคคลภายนอกเห็นสรีระร่างกาย กรณีดังกล่าวควรจะต้องเปิดช่องให้บุคคลทั่วไปสามารถยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้หรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า การขลิบอวัยวะเพศของเพศหญิงตั้งแต่แรกเกิดเป็นความเชื่อเฉพาะครอบครัวในท้องถิ่นนั้น ซึ่งไม่เคยมีการบัญญัติกฎหมายห้ามมิให้กระทำการดังกล่าว นอกจากนี้ ผู้จัดทำรายงานไปยังองค์การสหประชาชาติอาจไม่มีความเข้าใจในความเชื่อและประเพณีลักษณะดังกล่าว

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า หากเป็นการกระทำเพื่อสุขอนามัยสามารถกระทำได้ แต่การขลิบอวัยวะเพศของเพศหญิงตั้งแต่แรกเกิดเป็นการกระทำที่มุ่งหมายมิให้มีความรู้สึกทางเพศซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิสตรี รวมทั้งการห้ามมิให้สตรีมีครรภ์ได้รับการดูแลจากแพทย์แผนปัจจุบันก็เป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องเช่นกัน

ประธานกรรมการกล่าวว่า กรณีดังกล่าวจำเป็นต้องให้การศึกษาแก่บุคคลในท้องถิ่นนั้น ซึ่งการวินิจฉัยว่ากรณีดังกล่าวเป็นการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญอาจกระทำได้อีก

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า กรณีการห้ามมิให้สตรีมีครรภ์ได้รับการดูแลจากแพทย์แผนปัจจุบัน ถือว่ามีความเสี่ยงที่จะทำให้แม่และลูกในครรภ์เสียชีวิตได้ ซึ่งอาจเป็นความผิดทางอาญาฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาถึงเห็นผล ทั้งนี้ หากมีการกระทำลักษณะดังกล่าวและมีกฎหมายบัญญัติว่าไม่เป็นความผิด ถือว่ากรณีนี้เป็น การละเมิดสิทธิมนุษยชนได้

- กรณีขลิบอวัยวะเพศของเพศหญิงมีการกระทำในกรณีที่หญิงมีสามีแล้วเช่นเดียวกัน โดยถือเป็นการ
ความเชื่อหนึ่งของบางศาสนาที่ทำให้ผู้หญิงหมดความรู้สึกทางเพศ

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติรื้อการพิจารณาร่างมาตรา ๔๓

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องอื่น ๆ

๔.๑ นายอุดม รัฐอมฤต โฆษกกรรมการ รายงานต่อที่ประชุมว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้พิจารณาและลงมติให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. .... และข้อสังเกตของคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. .... แล้ว ซึ่งสภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบในหลักการตามที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เป็นส่วนใหญ่ โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมในบางประเด็น ดังนี้

๑) บทบัญญัติในร่างมาตรา ๖ สภานิติบัญญัติแห่งชาติกังวลว่าหากไม่มีการกำกับเรื่องการพิจารณาคดีในระบบไต่สวนด้วยข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาอาจมีการตีความที่แตกต่างกันได้ จึงได้กำหนดว่าการพิจารณาคดีในระบบไต่สวนโดยให้ศาลค้นหาความจริงในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้เป็นไปตามแนวทางและวิธีการตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

๒) กรณีอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการยื่นบัญชีรายการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินตามร่างมาตรา ๑๐ (๔) นอกจากการกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระอื่นต้องยื่นบัญชีรายการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินแล้ว คณะกรรมการสิทธิการวิสามัญ ได้เพิ่มเติมให้กรรมการ ป.ป.ช. และเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ป.ป.ช. ต้องยื่นบัญชีรายการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินด้วย

๓) เดิมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญกำหนดหลักการกว้าง ๆ ว่า หากมีการแต่งตั้งองค์คณะผู้พิพากษาจำนวนเก้าคนเพื่อพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไปแล้ว ภายหลังมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ หากมีผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาเหลือไม่น้อยกว่าเจ็ดคน ให้ถือว่าผู้พิพากษาเท่าที่มีอยู่เป็นองค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาคดีต่อไปได้ แต่คณะกรรมการสิทธิการวิสามัญเห็นว่าควรยึดหลักการให้มีผู้พิพากษาครบจำนวนเก้าคนในองค์คณะผู้พิพากษาไว้ โดยหากเป็นกรณีที่ผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาคงคนใดไม่สามารถพิจารณาพิพากษาคดีได้ถาวร ควรให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกผู้พิพากษาเข้ามาแทนที่ให้ครบจำนวนเก้าคน แต่หากเป็นกรณีมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทำให้ผู้พิพากษาคงคนใดในองค์คณะผู้พิพากษาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นการชั่วคราว หากมีผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาเหลือไม่น้อยกว่าเจ็ดคน ให้ถือว่าผู้พิพากษาเท่าที่มีอยู่เป็นองค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาคดีต่อไปได้

๔) การเลือกผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนตามร่างมาตรา ๑๔ เดิมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญกำหนดให้ผู้พิพากษาที่ได้รับคะแนนสูงสุดในที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน แต่คณะกรรมการสิทธิการวิสามัญเห็นว่าควรใช้ระบบการเลือกเดิม กล่าวคือ ให้องค์คณะผู้พิพากษาทั้งเก้าคนเลือกผู้พิพากษาคงคนหนึ่งเป็นจำนวนเก้าคนเป็นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน

๕) การเปิดเผยความเห็นส่วนตัวของผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษารวมร่างมาตรา ๒๐ ซึ่งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นว่าการให้เปิดเผยความเห็นส่วนตัวของผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาแก่สาธารณะ อาจมีผลต่อความปลอดภัยของผู้พิพากษาได้ แต่คณะกรรมการสิทธิการวิสามัญเห็นว่า

การเปิดเผยความเห็นส่วนตัวของผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาเป็นเรื่องที่ปฏิบัติมาโดยตลอด ซึ่งไม่มีปัญหาในการดำเนินการแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม เห็นควรกำหนดให้ความเห็นส่วนตัวในการวินิจฉัยคดีของผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาทุกคน ให้เปิดเผยตามวิธีการในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

๖) การฟ้องคดีโดยไม่ปรากฏตัวผู้ถูกกล่าวหาต่อหน้าศาลตามร่างมาตรา ๒๖ และร่างมาตรา ๒๗ คณะกรรมการวิสามัญเห็นว่า การกำหนดให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณาได้ แม้ไม่ปรากฏตัวผู้ถูกกล่าวหาต่อหน้าศาล นอกจากการอ้างเหตุว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่มาศาลและอัยการสูงสุดหรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหลักฐานแสดงต่อศาลว่าได้เคยมีการออกหมายจับผู้ถูกกล่าวหาแล้วแต่ยังไม่ได้ตัวมา ยังได้ระบุเพิ่มเติมให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณาได้ แม้ไม่ปรากฏตัวผู้ถูกกล่าวหาต่อหน้าศาล ในกรณีเหตุที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่มาศาลเกิดจากการประวิงคดี หรือไม่มาศาลตามนัดโดยไม่มีเหตุแก้ตัวอันควร

๗) การพิจารณาคดีลับหลังจำเลยตามร่างมาตรา ๒๘ คณะกรรมการวิสามัญเห็นว่า ในกรณีที่มีการออกหมายจับจำเลย และผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการติดตามหรือจับกุมจำเลยได้รายงานผลการติดตามจับกุมเป็นระยะตามที่ศาลกำหนดแล้ว ควรกำหนดว่าหากยังไม่สามารถจับกุมจำเลยได้ภายในสามเดือนนับแต่ออกหมายจับ ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาคดีได้โดยไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย

๘) การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ตามร่างมาตรา ๒๙ สำนักงานศาลยุติธรรมมีข้อกังวลว่าเมื่อศาลมีคำพิพากษาไปแล้ว ภายหลังจากจำเลยมาปรากฏตัวต่อศาลและยื่นคำร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ จะให้บุคคลใดพิจารณาว่าจะให้รื้อฟื้นคดีได้หรือไม่ ทั้งนี้ การร่างมาตรา ๒๙ มีหลักการส่วนหนึ่งที่ซ้ำซ้อนกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ คณะกรรมการวิสามัญจึงกำหนดว่าผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาต้องไม่เคยพิจารณาคดีนั้นมาก่อน และการดำเนินการในการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

ประธานกรรมการสอบถามว่า การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในร่างมาตรา ๒๙ ดังกล่าว ใช้หลักการเดียวกับการรื้อฟื้นคดีอาญาตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ หรือไม่

นายอุดม รัฐอมฤต โฆษกกรรมการ ชี้แจงว่า ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ การยื่นคำร้องให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ได้พิพากษาคดีนั้น และให้ศาลที่ได้รับคำร้องทำการไต่สวนคำร้องนั้นว่ามีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่หรือไม่ อย่างไรก็ตาม กรรมการวิสามัญส่วนใหญ่เห็นว่าควรตั้งองค์คณะผู้พิพากษาขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาว่าคำร้องนั้นมีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่หรือไม่ และหากเห็นว่าควรให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ก็ให้องค์คณะผู้พิพากษานั้นพิจารณาพิพากษาต่อไป

ประธานกรรมการกล่าวว่า การจะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต้องมีพยานหลักฐานใหม่ที่อาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ ซึ่งหากตั้งองค์คณะผู้พิพากษาขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาว่าคำร้องนั้นมีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่หรือไม่ ย่อมไม่อาจวินิจฉัยได้ว่าพยานหลักฐานที่นำมาแสดงต่อศาลเป็นพยานหลักฐานใหม่ที่อาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญหรือไม่

นายอุดม รัฐอมฤต โฆษกกรรมการ ชี้แจงว่า ประเด็นข้างต้นก็เป็นที่ถกเถียงกันในที่ประชุม คณะกรรมการวิสามัญ แต่ด้วยระยะเวลาอันจำกัดที่ประชุมจึงเห็นควรให้กำหนดรายละเอียดการดำเนินการในการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา นอกจากนี้ ในกรณีที่ศาลสั่งรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ร่างมาตรา ๒๙ วรรคสอง กำหนดให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๑ ซึ่งยังไม่มีความชัดเจนว่าจะให้บุคคลใดหรือองค์คณะใดพิจารณาว่าคำร้องนั้นมีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่หรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า การกำหนดให้การดำเนินการในการรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาสถาบันสามารถกระทำได้ แต่การบัญญัติว่าในกรณีที่ศาลสั่งรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ ผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาต้องไม่เคยพิจารณาคดีนั้นมาก่อน ย่อมหมายความว่าต้องมีการสืบพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นใหม่ไม่อาจทราบได้ว่าพยานหลักฐานที่นำมายื่นต่อศาลเป็นพยานหลักฐานใหม่หรือไม่ จึงเท่ากับว่าเป็นการยอมให้องค์คณะผู้พิพากษาชุดใหม่เปลี่ยนแปลงคำพิพากษาเดิมได้

นายอุดม รัฐอมฤต โฆษกกรรมการ ชี้แจงว่า แนวคิดของศาลในการรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ คือ การเปิดให้พิจารณาพยานหลักฐานทุกชนิดได้ทั้งหมด

ประธานกรรมการกล่าวว่า การรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ คือ การเปิดให้พิจารณาพยานหลักฐานทุกชนิดได้ทั้งหมด แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าพยานหลักฐานเดิมที่มีการพิจารณาไปแล้วต้องไม่เสียไป และไม่ใช่นำพยานหลักฐานเดิมไปนำสืบใหม่ แต่ต้องนำเฉพาะพยานหลักฐานใหม่มานำสืบเพื่อหักล้างพยานหลักฐานเดิม

นายอุดม รัฐอมฤต โฆษกกรรมการ กล่าวว่า ร่างมาตรา ๒๙ วรรคสาม กำหนดว่าการรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ไม่มีผลให้การไต่สวนและการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ได้ทำไปแล้วต้องเสียไป ทั้งนี้ ที่ประชุมคณะกรรมการวิสามัญมีการอภิปรายว่าหากให้องค์คณะผู้พิพากษาชุดเดิมพิจารณาคำร้องว่ามีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาพิพากษาใหม่หรือไม่ องค์คณะผู้พิพากษาชุดเดิมจะต้องไม่อนุญาตให้มีการรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ เนื่องจากตนได้วินิจฉัยไปครั้งหนึ่งแล้ว

ประธานกรรมการกล่าวว่า ต้องมีการวินิจฉัยในเบื้องต้นก่อนว่ามีพยานหลักฐานใหม่หรือไม่ ซึ่งหากไม่มีการอ่านสำนวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานทั้งหมด ย่อมไม่สามารถวินิจฉัยได้ว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่หรือไม่

นายอุดม รัฐอมฤต โฆษกกรรมการ ชี้แจงว่า ในทางปฏิบัติผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาจะอาศัยผู้ช่วยผู้พิพากษาในแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองช่วยย่อและสรุปพยานหลักฐานทั้งหลาย ซึ่งเป็นวิธีปฏิบัติภายในของศาลที่ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ทั้งนี้ สำนักงานศาลยุติธรรมไม่ประสงค์ให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้โดยง่าย เนื่องจากหากมีการรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่แล้วคำพิพากษาใหม่แตกต่างจากคำพิพากษาเดิมจะทำให้ศาลขาดความน่าเชื่อถือได้ นอกจากนี้ คณะกรรมการวิสามัญได้เพิ่มเติมเงื่อนไขให้ศาลมีอำนาจไต่สวนพยานหลักฐานลับหลังจำเลยได้อีกหนึ่งเรื่อง คือ กรณีที่จำเลยทราบวันนัดแล้วไม่มาศาลโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นต้องไต่สวนพยานหลักฐานใดในนัดนั้นโดยไม่เลื่อนคดี

ประธานกรรมการกล่าวว่า คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญไม่อาจหักท้วงส่วนที่คณะกรรมการวิสามัญได้แก้ไขเพิ่มเติมได้ เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. .... ดังกล่าว สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติให้ความเห็นชอบแล้ว คงทำได้เพียงพิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือไม่เท่านั้น

นายอุดม รัฐอมฤต โฆษกกรรมการ กล่าวว่า มีประเด็นที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญควรพิจารณาเนื่องจากไม่ใช่ประเด็นที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้เสนอให้แก้ไขเพิ่มเติม คือ บทบัญญัติในร่างมาตรา ๒๕ ที่กำหนดว่าในกรณีผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาของศาล มิให้นับระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ และในกรณีมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุด

ให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติเรื่องอายุความบังคับโทษตามมาตรา ๙๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญา มาใช้บังคับ ทั้งนี้ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตก็จะบัญญัติเรื่องอายุความลงโทษในลักษณะเดียวกันเพื่อให้การลงโทษผู้ที่กระทำการทุจริตสามารถกระทำได้

นายบรรณสิทธิ์ สิงห์เสณี โฆษกกรรมการ สอถามว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. .... เมื่อสภานิติบัญญัติให้ความเห็นชอบแล้ว ต้องส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้หน่วยงานใดอีกหรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า ตามบทเฉพาะกาลมาตรา ๒๖๗ ของรัฐธรรมนูญ เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแล้ว ไม่ต้องส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้หน่วยงานใดพิจารณาอีก แต่ในมาตรา ๑๓๒ (๒) ของรัฐธรรมนูญ กำหนดว่า เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแล้ว ให้รัฐสภาส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไปยังศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความเห็นต่อไป

นายบรรณสิทธิ์ สิงห์เสณี โฆษกกรรมการ กล่าวว่า ในทางปฏิบัติเมื่อมีการเลือกผู้พิพากษาเป็นองค์คณะผู้พิพากษาเพื่อพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ส่วนใหญ่จะเลือกผู้พิพากษาในศาลฎีกาที่มีความอาวุโสสูงสุดเป็นองค์คณะผู้พิพากษา ดังนั้น หากมีการอนุญาตให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ และตั้งองค์คณะผู้พิพากษาชุดใหม่มาพิจารณาคดีดังกล่าว ย่อมไม่สามารถเลือกผู้พิพากษาในศาลฎีกาที่มีความอาวุโสเท่ากับกับองค์คณะผู้พิพากษาชุดเดิมได้ ดังนั้น หากคำพิพากษาขององค์คณะผู้พิพากษาชุดใหม่ แตกต่างจากคำพิพากษาขององค์คณะผู้พิพากษาชุดเดิม อาจทำให้คำพิพากษาของศาลฎีกาขาดความน่าเชื่อถือได้

ประธานกรรมการกล่าวว่า กรณีที่จำเลยขอให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่แล้วปรากฏว่าองค์คณะผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีใหม่มีคำวินิจฉัยแตกต่างไปจากคำวินิจฉัยขององค์คณะผู้พิพากษาชุดเดิม เป็นปัญหาในทางปฏิบัติที่ศาลยุติธรรมจะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในร่างมาตรา ๒๕ ของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติลงมติให้ความเห็นชอบแล้ว นั้น จะบัญญัติหลักการมิให้นับระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความก็ตาม แต่ในบทเฉพาะกาล มาตรา ๖๙ ที่บัญญัติว่า “บทบัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ไม่กระทบต่อการดำเนินการใด ในคดีที่ยื่นฟ้องไว้และได้ดำเนินการไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ส่วนการดำเนินการต่อไปให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้” เป็นบทบัญญัติที่ไม่นำมาใช้บังคับแก่คดีที่เสร็จเด็ดขาดจากศาลแล้วตามหลักกฎหมายทั่วไป เช่น คดีที่ศาลสั่งจำคุกไว้ชั่วคราวเพราะเหตุจำเลยหลบหนี กรณีนี้จำเลยสามารถยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ แต่จำเลยจะต้องดำเนินการครบวงจรตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๗ ร่างมาตรา ๒๘ และร่างมาตรา ๒๙ ซึ่งกรณีนี้มิใช่เรื่องการออกกฎหมายที่เป็นโทษ เป็นต้น ส่วนอายุความที่จะใช้บังคับแก่จำเลยที่หลบหนียังคงต้องใช้อายุความตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ เพราะถ้าหากใช้หลักการที่บัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฉบับใหม่ หลักการในเรื่องอายุความจะถือเป็นโทษแก่จำเลยทันที

นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการ กล่าวว่า หลักการในเรื่องการนับอายุความก่อนวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฉบับใหม่

ใช้บังคับ ยังคงต้องบังคับตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒

ประธานกรรมการกล่าวว่า คดีที่ศาลจำหน่ายคดีเพราะเหตุจำเลยหลบหนี หากปรากฏว่าคดีนั้นขาดอายุความแล้ว จะใช้บทบัญญัติในร่างมาตรา ๖๙ ของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ว่าคดีนั้นไม่มีอายุความไม่ได้ แต่ถ้าคดีนั้นยังอยู่ในอายุความตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ โจทก์สามารถใช้หลักในร่างมาตรา ๖๙ โดยฟ้องคดีต่อศาลในกรณีที่จำเลยหลบหนีโดยไม่มีตัวจำเลยได้

นายอุดม รัฐอมฤต โฆษกกรรมการ สอบถามว่า หลักการที่บัญญัติในร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติลงมติให้ความเห็นชอบแล้ว มีหลายเรื่องที่เป็นการเพิ่มขึ้นใหม่โดยคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. .... ดังนั้น จะเหมาะสมหรือไม่ที่จะส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้ศาลยุติธรรมได้เสนอความเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติลงมติให้ความเห็นชอบแล้ว ร่างมาตราใดไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เพื่อคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจะได้แจ้งต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามมาตรา ๒๖๗ วรรคห้า ของรัฐธรรมนูญ

ประธานกรรมการกล่าวว่า ควรประสานงานเป็นการภายใน เนื่องจากรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติรองรับกระบวนการให้ศาลยุติธรรมเสนอความเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญได้

นายภัทร คำพิทักษ์ กรรมการ กล่าวว่า จากคำแถลงการณ์ของพรรคเพื่อไทยต่อร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติลงมติให้ความเห็นชอบแล้ว นั้น พรรคเพื่อไทยเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติลงมติให้ความเห็นชอบแล้ว ไม่ตรงตามเจตนารมณ์มาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ โดยให้เหตุผลว่า “ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗ และปฏิญญาสากลระหว่างประเทศ การยกเว้นไม่นำหลักเรื่องอายุความที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายสารบัญญัติมาใช้บังคับกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นการเฉพาะจึงขัดกับหลักที่กล่าวข้างต้น นอกจากนี้ กฎหมายที่กำหนดอายุความในทางอาญาหรือแม้แต่ในทางแพ่งล้วนแต่มีเจตนารมณ์ที่ไม่ต้องการให้นำคดีมาว่ากล่าวกันเมื่อใดก็ได้ อีก เช่น สามสิบปี หรือห้าสิบปีข้างหน้า เป็นต้น ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่คู่ความหรือผู้เกี่ยวข้องในคดีจะสามารถนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีได้ เพราะเอกสารอาจสูญหาย พยานบุคคลที่เกี่ยวข้องอาจเสียชีวิต ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกรอำนวยการอำนวยความยุติธรรมอย่างร้ายแรง การบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการบังคับใช้กฎหมายและเป็นการเลือกปฏิบัติ”

ประธานกรรมการกล่าวว่า การไม่มีบทบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะเช่นว่านั้นจึงจะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม กล่าวคือเป็นการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นผู้มีฐานะร่ำรวยสามารถหลบหนีคดีไปต่างประเทศ ส่วนผู้กระทำความผิดที่เป็นคนยากจนจะต้องถูกดำเนินคดีเพราะไม่สามารถหลบหนีคดีไปต่างประเทศได้

๔.๒ ที่ประชุมมีมติให้นัดประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญครั้งต่อไปในวันพฤหัสบดี ที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐ เวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓

เมื่อประชุมเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ประธานกรรมการได้กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมประชุมและ
กล่าวปิดการประชุม

เลิกประชุมเวลา ๑๖.๔๐ นาฬิกา

นางสาวอัจฉรา สอนสมุทร

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

นายสกันธ์ พรหมบุญตา

นิติกรชำนาญการ

นายนฤพนธ์ ฐลีจันทร์

นิติกรปฏิบัติการ

นายรัฐภูมิ คำศรี

นิติกรชำนาญการพิเศษ

ผู้จัดบันทึกการประชุม

นางสาวจินดารักษ์ แสงกาญจนวนิช

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง

สำนักกรรมมาธิการ ๒

ผู้ตรวจทาน

เอกพล ยุทธนากรชัย/พิมพ์